

Наукова робота

*«Від студентського самоврядування –
до самоврядування громад»*

з теми :

**«Таланти Полтавщини – генератор культурного
розвитку територіальної громади»**

Виконала: Соловей Альона Анатоліївна,
студентка V курсу

Полтавського юридичного інституту
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

Науковий керівник: Божко Володимир Миколайович,
доктор юридичних наук,

доцент Полтавського юридичного інституту
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

Полтава 2014

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Розділ I	
Характеристика існуючого механізму реалізації права особи на культурний розвиток	
1.1. Задоволення культурних потреб особи як складова соціальних послуг... ..	
1.2. Державна політика у сфері культурного розвитку.....	
1.3. Політика органів місцевого самоврядування в культурній сфері.....	
Розділ II	
Пропозиції щодо вдосконалення чинного механізму реалізації права особи на культурний розвиток	
2.1. Обґрунтування необхідності проведення Обласного телевізійного шоу-проекту сучасного українського мистецтва «Талановита Полтавщина».....	
2.2. Положення про Обласний телевізійний шоу-проект сучасного українського мистецтва «Талановита Полтавщина»	
Висновок	
Додаток № 1 Заявка на участь у конкурсі проектів спільних заходів, розроблених молодіжними громадськими організаціями та їх спілками на 2014 рік по виконання міської комплексної програми «Молодь Полтави» на 2012 – 2015 роки	
Додаток № 2 Емблема Обласного телевізійного шоу-проекту сучасного українського мистецтва «Талановита Полтавщина»	
Додаток № 3 Анкета-заявка для участі в Обласному телевізійному шоу-проекті сучасного українського мистецтва «Талановита Полтавщина»	
Додаток № 4 Відгуки:	

Наталії Суласвої – Заслуженої артистки України, кандидата педагогічних наук, доцента кафедри музики Національного педагогічного університету ім. В.Г. Короленка, солістки народного хору «Калина»

Тетяни Садохіної – Заслуженої артистки України, директора продюсерського центру «Квітограй».....

Євгенія Присяжнюка – Голови молодіжної громадської організації «Grand-show», директора продюсерського центру «Golden sound», директора Міжнародних конкурсів «Пісенний край» та «Fashion euro dance»

Список використаних джерел

ВСТУП

«Людина, що володіє природним талантом, відчуває найбільше щастя тоді, коли використовує цей талант»

Й.Гете

Обдарована молодь є тією прогресивною творчою елітою нашого суспільства, яка здатна впливати на демократичні перетворення в державі. Дослідження питання організації дозвілля молодих людей набуло значної актуальності з огляду те, що вони є уразливою соціальною категорією та мають специфічні проблеми, які характеризуються наявністю амбіцій, завищених очікувань, пошуком власного шляху, а також прагненням до самореалізації. Разом з тим, привертає все більшої уваги тенденція до зниження рівня культури та духовності населення в цілому, посилення соціальної байдужості, втрати моральних цінностей. Причинами цього є використання запозичених нав'язливих стереотипів, імпортованих шаблонів, замість особистого долучення до закладення ідеологічного фундаменту для розбудови культурного майбутнього на основі українського історичного коріння, мови, звичаїв та традицій. Тому Українська держава, органи державної влади та місцевого самоврядування, в тому числі, мають створювати можливості для максимального зацікавлення, підтримки та залучення юних талантів до активної участі в культурно-мистецьких заходах та популяризації сучасної культури.

Зважаючи на вищесказане, метою роботи є дослідження теоретичних та практичних питань підвищення якості надання культурних послуг на рівні територіальної громади шляхом проведення Обласного телевізійного шоу-проекту сучасного українського мистецтва «Талановита Полтавщина».

Для досягнення мети наукової роботи передбачено виконання наступних завдань: 1) охарактеризувати існуючий механізм реалізації права особи на культурний розвиток через визначення основних засад державної політики та органів місцевого самоврядування у цій сфері; 2) обґрунтувати необхідність

у проведенні Обласного телевізійного шоу-проекту сучасного українського мистецтва «Талановита Полтавщина» та розробити Положення.

Структура роботи складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

У першому розділі проводиться аналіз групи культурних соціальних послуг, які надаються на рівні територіальної громади, а також розкриваються повноваження органів місцевого самоврядування в цій сфері; визначаються правові гарантії задоволення громадян своїх культурних потреб.

У другому розділі пропонується ідея проведення Обласного телевізійного шоу-проекту сучасного українського мистецтва «Талановита Полтавщина», описано можливий порядок її втілення, цілі та результати, які вдасться досягнути за умови його організації. Також додається розроблений автором проект Положення Шоу-проекту.

У роботі використовуються такі методи наукового дослідження як: метод порівняння, аналізу, синтезу та узагальнення. Дане дослідження спрямоване показати чого прагне талановита молодь, як вона може долучитися до процесу відродження, розвитку та популяризації сучасної української культури та як можливо об'єднати спільною метою органи місцевого самоврядування з громадськістю.

Розділ I

Характеристика існуючого механізму реалізації права особи на культурний розвиток

1.1. Задоволення культурних потреб особи як складова соціальних послуг

У аналітичній доповіді Національного інституту стратегічних досліджень «Місьцеве самоврядування в Україні: стан та перспективи розвитку» зазначається, що дієвість органів місцевого самоврядування з позицій населення виявляється насамперед через рівень та якість надання послуг. Практика свідчить, що понад 90% усіх публічних послуг надаються саме органами місцевого самоврядування. Водночас досі в Україні не прийнято єдиного нормативного акта, який би визначав поняття публічних, адміністративних та муніципальних послуг; містив перелік послуг, які повинні обов'язково надаватись органами місцевого самоврядування; регламентував цей процес та визначав стандарти якості послуг. У жодному законодавчому акті надання послуг не визначається як необхідна складова діяльності ні органів місцевого самоврядування, ні органів державної влади[3, с.21].

Дослідження діяльності органів місцевого самоврядування щодо надання соціальних послуг вимагає визначення сутності самого терміна «соціальна послуга». Тим більше, в теорії державного управління використовуються також поняття «державна послуга» та «публічна послуга», що зумовлює необхідність їх розмежування. Так, на думку О. Н. Євтушенка, «державна послуга» – це послуги, забезпечення яких бере на себе держава, тому вона існує у будь-якому суспільстві і безпосередньо пов'язані з публічними функціями держави. Водночас публічні послуги – це послуги, які можуть надавати як державні органи, так і органи місцевого самоврядування і будь-які інші органи, якщо держава делегує їхнє виконання і забезпечує відповідні ресурси для їх виконання. Отже, термін «публічні послуги» ширший і включає в себе «державні послуги».

Соціальні послуги мають усі ознаки публічних послуг, але критерієм їх виділення в окрему категорію (на відміну від державних послуг) є не коло суб'єктів, що їх надають, а сфера, в якій вони реалізуються (охорона здоров'я, культура, освіта, наука, соціальний захист). Соціальні послуги можуть надаватися як органами державної влади, органами місцевого самоврядування, так і недержавними організаціями. Однак, на думку О. Н. Євтушенка, – якщо в основі соціальної послуги лежать конституційні права громадян, реалізація яких повинна забезпечуватися державою, то ця послуга має надаватися державними органами, держава в цьому випадку не вправі самоусунутися, хоча це не забороняє надання цієї послуги й недержавними, комерційними органами [4, с.33-34].

Схожу позицію висловлює і Н. Б. Болотіна, яка вважає, що терміном «соціальні послуги» охоплюються всі види послуг, що надаються державними і недержавними закладами та установами з метою забезпечення реалізації соціальних прав в державі. Існує і більш вузьке трактування поняття «соціальні послуги». Так, Б. І. Сташків до них відносить лише ті послуги, які надаються з метою подолання складних життєвих обставин.

Аналогічний підхід відображено і в Законі України «Про соціальні послуги» від 19 червня 2003 р., у статті 1 якого визначено соціальні послуги як комплекс заходів з надання допомоги особам, окремим соціальним групам, які перебувають у складних життєвих обставинах і не можуть самостійно їх подолати, з метою розв'язання їхніх життєвих проблем. Проте обмеження сфери надання соціальних послуг лише випадками настання в особи певних соціальних ризиків є невиправданим. Соціальні послуги можуть і повинні надаватись на рівні територіальної громади для реалізації всього каталогу соціальних прав, включаючи право на культурний розвиток. Отже, за своїм змістом соціальні послуги охоплюють освітню, медичну, економічну, юридичну, побутову та інші сфери, у тому числі і культурну.

Важливим аспектом, на який варто звернути увагу, є питання забезпечення їх якості. За даними Міжнародної організації зі стандартизації,

«якість послуг – це здатність послуги задовольнити відомі та очікувані потреби людей, які користуються послугою». О. Л. Міняйло вважає, «для того, щоб соціальні послуги були якісними, потрібна послідовна політика і система спеціальних державних заходів, спрямованих на забезпечення й підвищення якості послуг».

Проблема якості муніципальних послуг є одним із пріоритетних напрямів в європейських країнах. Якість їх забезпечення досить докладно висвітлена в міжнародних стандартах ISO 9000. Проте в Україні до сьогодні не запроваджено ні порядок ліцензування соціальних служб, ні необхідних стандартів надання соціальних послуг. Стандарти якості соціальних послуг мають розроблятися за участю недержавних організацій, що забезпечить єдність щодо стандартів серед усіх учасників процесу, простоту їх застосування, а отже, сприйняття стандартів представниками недержавних організацій як допоміжного інструменту у їх роботі, а не як чергової перешкоди наданню їм соціальних послуг. Водночас для реального забезпечення інтересів членів територіальної громади щодо надання якісних соціальних послуг важливе значення має проведення консультацій з місцевим населенням при запровадженні державних стандартів на рівні конкретної адміністративно-територіальної одиниці. При цьому мінімальний рівень надання таких послуг може бути збільшено, в тому числі за рахунок місцевого бюджету чи фінансування з боку членів самої громади.

Відповідно до Закону України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» перелік державних соціальних стандартів у сфері соціального захисту прив'язаний до державних закладів системи Міністерства соціальної політики. Водночас в умовах рівності суб'єктів, що надають соціальні послуги, та враховуючи політику розвинених держав, такі стандарти мають встановлюватися для конкретних видів послуг, а не для окремих соціальних закладів та служб. Незалежно від виду закладу, який бере особа, рівень та якість соціальних послуг повинні відповідати мінімальним стандартам, визначеним державою, з можливістю їх

корегування в бік покращення залежно від рівня розвитку певних регіонів органами місцевого самоврядування. А для цього необхідно внести відповідні зміни до названого Закону.

Крім того, світова практика свідчить, що завдання підвищення якості й доступності послуг значною мірою вирішується шляхом регулярного проведення моніторингів задоволеності споживачів, особливо на рівні місцевого самоврядування.

Показовим у цьому контексті є досвід Великобританії, де за їх допомогою вивчається задоволеність громадськості тими або іншими послугами. Саме тому необхідно передбачити для органів місцевого самоврядування як завдання проводити такі моніторинги, визначаючи необхідні заходи для покращення надання соціальних послуг на рівні територіальних громад.

Водночас, розробити та затвердити стандарти якості недостатньо. Необхідно забезпечити їх дотримання усіма надавачами соціальних послуг. Саме тому органами місцевого самоврядування повинен здійснюватись постійний контроль відповідності соціальних послуг, які надаються суб'єктами усіх форм власності, цим стандартам. При цьому оприлюднення результатів перевірок дасть змогу користувачам та органам, які планують фінансування, обирати найкращих постачальників послуг [5].

Культурні послуги, що надаються громадянам в межах їхньої територіальної громади спрямовані на: а) всебічну підтримку розвитку культури регіонів й місцевостей, сприяння збереженню місцевих культурних традицій; б) розвиток аматорського мистецтва і традиційної культури; в) удосконалення взаємодії цих органів з Кабінетом Міністрів України, Міністерством культури з регіональними органами управління культурою, в тому числі на підставі проведення спільних заходів; г) сприяння збереженню і розвитку інфраструктури базових мереж закладів культури місцевого рівня[15, с.155].

1.2. Державна політика у сфері культури

Нормативне закріплення культурних прав і свобод особи здійснене на міжнародному та національному рівнях. Відповідно до статті 27 Загальної декларації прав людини, кожна людина має право вільно брати участь у культурному житті суспільства, насолоджуватися мистецтвом, брати участь у науковому прогресі та користуватися його благами. У статті 1 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права проголошено, що всі народи мають право на самовизначення, на підставі чого вони забезпечують свій культурний розвиток, тобто гарантується дотримання та сприяння реалізації культурних прав і свобод людини та громадянина. У статті 15 Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права визначено, що держави, які його підписали, визнають право кожної людини на участь у культурному житті.

У статті 54 Конституції України громадянам гарантується свобода літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності.

У статті 6 Закону України «Про культуру» розкривається зміст права на культурний розвиток через:

- свободу творчості;
- вільний вибір виду діяльності у сфері культури, засобів і сфер застосування творчих здібностей, самостійне розпорядження своїм твором; провадження творчої діяльності самостійно або з використанням будь-яких форм посередництва;
- створення закладів культури недержавної форми власності різних напрямів діяльності та організаційно-правових форм;
- об'єднання у творчі спілки, національно-культурні товариства, центри, фонди, асоціації, інші громадські організації у сфері культури;

- збереження, розвиток, пропагування культурної, мовної самобутності, традицій, звичаїв та обрядів та ін.

Таким чином, законодавче закріплення культурних прав і свобод людини як невід'ємного складового елемента правового статусу особи полягає у творенні нових цінностей і пріоритетів, нових соціокультурних відносин, розподілі відповідальності між державними структурами, суспільством та людьми. Це дасть можливість створити такі суспільні структури, які забезпечували б збалансованість владних, управлінських та інших суспільних відносин щодо розвитку культури і реалізації культурних цінностей, прав і свобод людини, додали б необхідну соціальну ієрархію між ними, особливо поширену в публічній сфері соціуму, сприяли б побудові більш досконалих форм соціокультурних відносин як одного з головних елементів цивілізації та культури народів світу [6, с.81-84].

У Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, що схвалена Розпорядженням Кабінету міністрів України від 01.04.2014 р. № 333-р, стверджується, що забезпечення розвитку культури є одним із основних повноважень органів місцевого самоврядування базового рівня, тобто рівня територіальної громади, та обласного рівня. Але, на жаль, на сьогодні функціонування органів місцевого самоврядування у більшості територіальних громад не забезпечує надання населенню органами місцевого самоврядування, утвореними ними установами та організаціями високоякісних і доступних соціальних послуг, в тому числі культурних, на відповідних територіях [7].

Варто також наголосити, що українська культура слугує своєрідною візитною карткою нашої держави у міжнародному співтоваристві. Вона є інструментом побудови здорового суспільства, елементом розвитку громадянського суспільства, сегментом регіонального розвитку та туристичних інновацій. Культурі під силу вирішувати питання економічного зростання і проблеми зайнятості населення [8, с. 71-72].

Законодавець визначає «культуру» як сукупність матеріального і духовного надбання певної людської спільноти (етносу, нації), нагромадженого, закріпленого і збагаченого протягом тривалого періоду, що передається від покоління до покоління, включає всі види мистецтва, культурну спадщину, культурні цінності, науку, освіту та відображає рівень розвитку цієї спільноти (стаття 1 Закону України «Про культуру»).

До основних засад державної політики у сфері культури належать:

- визнання культури одним з основних факторів самобутності Українського народу - громадян України всіх національностей;
- сприяння створенню єдиного культурного простору України, збереженню цілісності культури; захист і збереження культурної спадщини як основи національної культури, турбота про розвиток культури;
- сприяння утвердженню гуманістичних ідей, високих моральних засад у суспільному житті; забезпечення свободи творчості, захист прав інтелектуальної власності, авторського права і суміжних прав;
- гарантування прав громадян у сфері культури;
- сприяння діяльності професійних творчих спілок та громадських організацій у сфері культури, активному функціонуванню державної мови в культурному просторі України, доступу громадян до культурних благ;
- визначення естетичного виховання дітей та юнацтва пріоритетом розвитку культури та ін. [1].

Проте, динаміка соціально-економічного розвитку регіонів України засвідчила, що впродовж останніх років для регіонів України залишаються невирішеними традиційні проблеми у сфері культури. Неefективним залишається організаційне забезпечення реалізації регіональної політики у сфері культури, досі законодавчо не визначено її основи, у тому числі не прийнято Закон України «Про засади державної регіональної політики», який

би визначив, зокрема, основні правові, організаційні, соціальні, гуманітарні засади державної регіональної політики для створення повноцінного культурного середовища на усій території України. Відсутнє стратегічне бачення культурного розвитку сталою культурного розвитку держави та її регіонів, більшість програмних документів регіонів У країни мають переважно декларативний характер, що стосується і сфери культури. Положення чинної Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 р., що затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 06.08.2014 р. № 385, не повною мірою відповідають новітнім викликам системної соціально-економічної та культурної модернізації України, не враховують зростаючу відмінність у якості та рівнях культурного розвитку регіонів, що потребує узгодження із сучасними європейськими інституційними підходами до реалізації регіональної культурної політики [8, с. 71-72].

1.3. Політика органів місцевого самоврядування у культурній сфері

Компетенція органів місцевого самоврядування у сфері культури - це встановлена нормами Конституції та законів України сукупність прав, обов'язків і предметів відання територіальної громади, органів і посадових осіб місцевого самоврядування, які забезпечують здійснення культурних функцій у межах певної адміністративно-територіальної одиниці, а також реалізацію завдань регіональної культурної політики [15, с.151].

У статтях 32, 43 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» передбачено закріплення владних (самоврядних і делегованих з боку обласних і районних місцевих державних адміністрацій) повноважень за органами місцевого самоврядування в сфері культури. Щодо основних самоврядних повноважень місцевого самоврядування, то вони можуть бути узагальнені таким чином:

- повноваження по управлінню належним територіальним громадам або переданим їм закладами і організаціями культури та їх матеріальним забезпеченням;
- створення необхідних умов для естетичного виховання та професійної культурно-мистецької освіти;
- створення необхідних умов для розвитку культури, відродження національно-художньої спадщини;
- сприяння роботі творчих спілок та інших громадських об'єднань, що діють у сфері культури.

Щодо делегованих повноважень, то їх переважну більшість становлять повноваження щодо кадрового забезпечення сфери культури, обліку і охорони пам'яток історії і культури, збереження та використання культурного надбання, а також реєстрації закладів культури незалежно від форм власності, внесення пропозицій до відповідних органів про ліцензування індивідуальної підприємницької діяльності у сфері культури тощо [2].

Повноваження органів місцевого самоврядування у сфері культури конкретизуються у програмах культурного розвитку сіл, селищ та міст, а також у статутах територіальних громад, які приймаються з метою врахування історичних та національно-культурних особливостей. Проте у Статуті територіальної громади м. Полтави зазначено лише, що місцеве самоврядування здійснюється територіальною громадою безпосередньо або через міську та районні в місті ради та їх виконавчі органи з метою надання відповідних соціальних послуг жителям міста, проведенням єдиної політики соціально-економічного та культурного розвитку міста та вирішення питань місцевого значення в межах Конституції та законів України (при цьому не розкриваючи таких повноважень) [9].

Щодо програм культурного розвитку, то відповідно до Міської програми розвитку культури м. Полтави на 2011 – 2014 рр., культура – цілісна система відтворення творчого, інтелектуального, духовного потенціалу громадян міста. Розвиток культури міста спрямований на відродження і збереження

національної української культури, забезпечення свободи творчості, вільного розвитку культурно-мистецьких процесів, професійної та аматорської творчості, реалізацію прав громадян на доступ до культурних цінностей, створення матеріальних і фінансових умов розвитку культури.

Основною метою Програми є забезпечення продовження сталої динаміки розвитку закладів культури міста, створення сприятливих умов для професійної, самодіяльної художньої творчості, збереження та розвиток музейних закладів міста, міської бібліотечної мережі, організація культурно-мистецьких заходів, концертів, театралізованих свят, тематичних заходів, фестивалів, виявлення талановитої особистості, подальший розвиток традицій української культури, підтримка народної та високопрофесійної творчості, обдарованих дітей та молоді.

До основних завдань Програми належить: розвиток у місті професійного, народного та самодільного мистецтва, музейної, бібліотечної справи; збереження та розвиток існуючої мережі закладів культури та мистецтва; поліпшення стану матеріально-технічної бази закладів культури; забезпечення умов для творчого розвитку особистості, підвищення культурного рівня та естетичного виховання громадян; збільшення частки очікуваних доходів від закладів сфери управління культури.

Програмою передбачається здійснення комплексу заходів, спрямованих на удосконалення муніципального управління в галузі культури, зміцнення існуючої та примноження матеріальної бази закладів культури комунальної сфери, створення умов для всебічного гармонійного розвитку творчої особистості.

Головними напрямками Програми є: розвиток культурно-мистецьких закладів, творчих колективів міста; розвиток музеїв та музейної справи; розвиток бібліотечної справи; організація та проведення культурно-мистецьких заходів [10].

У Програмі економічного і соціального розвитку м. Лубни на 2014 рік серед основних цілей за напрямком «Культура» визначено: забезпечення

культурно-дозвіллевих потреб населення; створення та забезпечення діяльності клубних формувань; вивчення культурних запитів та розкриття творчих здібностей і обдарувань різноманітних верст населення; підтримка соціально важливих культурних ініціатив, вироблення та запровадження нових моделей культурного обслуговування громадян та ін. [11].

Програмою економічного та соціального розвитку Новосанжарського району на 2014 рік визначені такі цілі: створення умов для розвитку усіх видів професійного та аматорського мистецтва, художньої творчості, а також для організації культурного дозвілля населення, здобуття освіти у сфері культури і мистецтва; забезпечення ефективного просування районного культурного та туристичного продукту на обласному та міжрайонному ринках; підвищення рівня культурного обслуговування населення та ін. [12].

Програмою соціально-економічного та культурного розвитку Зінківської міської ради на 2014 р. з метою популяризації та підтримки кращих культурних надбань, розвитку та підтримки народних традицій, розвитку талантів та здібностей зінківчан передбачається мета - забезпечити організацію змістовного дозвілля для різних категорій населення міста з урахуванням їх інтересів [13].

Таким чином, аналіз програм культурного розвитку місцевих рад Полтавської області засвідчив не лише бажання сприяти реалізації культурних прав членів територіальної громади, але й намагання заохотити їх до збереження існуючих культурних надбань для нащадків. Можливим шляхом втілення таких напрямів культурної політики є проведення Обласного телевізійного шоу-проекту сучасного українського мистецтва «Талановита Полтавщина».

Розділ II

Пропозиції щодо вдосконалення чинного механізму реалізації права особи на культурний розвиток

2.1. Обґрунтування необхідності проведення Обласного телевізійного шоу-проекту сучасного українського мистецтва «Талановита Полтавщина»

Полтавщина споконвіку вважається духовною колыскою України, адже весь світ знає її, насамперед, як землю, що дала людству талановитих митців, діяльність яких вплинула на розвиток суспільства та світової цивілізації. Чого варті лише імені Григорія Сковороди, Івана Котляревського, Миколи Гоголя та Миколи Гнедича в українській та світовій літературі. З Полтавою також пов'язані імена Володимира Короленка, Миколи Ярошенка, Юрія Кондратюка. Гідно заявили про себе полтавці: акторки Віра Холодна, Клара Лучко, Тамара Кислякова, берегиня української пісні Раїса Кириченко.

Благодатний край – Козельщенський, Кобеляцький та Новосанжарський райони – це батьківщина Олесь Гончара, Павла Загребельного, Бориса Олійника. На Лубенщині жили і творили Олесь Донченко, Василь Симоненко, Петро Лубенський. З Миргогордщини – Панас Мирний, Іван Білик, Володимир Самійленко. Із Гадяччини походять Олена Пчілка, Михайло Драгоманов; Гребінківщину уславив Євген Гребінка; славетні імена Зіньківщини – брати Григорій та Григій Тютюнники, Микола Зеров, Іван Багряний. І це далеко не весь перелік талановитих діячів Полтавщини.

Із упевненістю можна заявити, що і на сьогодні Полтавський край залишається майстернею юних митців, проте за важкого фінансово-економічного становища в державі, вони потребують підтримки та допомоги у своєму творчому розвитку. Оскільки молодь - особливо уразлива соціальна категорія населення зі своїми специфічними проблемами, що характеризуються наявністю амбіцій, завищених очікувань, пошуком власного шляху і прагненням до самореалізації, максималізм і бажання отримати все і одразу створює соціальні конфлікти у сім'ях, з ровесниками, суспільством, формує комплекс незадоволеності, штовхає на шлях

протиставлення себе суспільству, формує псевдо ідеали та псевдокультури, у тому числі наркоманію, алкоголізм, тютюнокуріння. Вражає статистика, згідно якої кожен четвертий злочин - скоєний молоддю та підлітками [14].

Усі ціннісні орієнтири та світовідчуття формуються у людини у молодому віці. Ось чому завдання щодо утвердження патріотизму, духовності, моральності, організації якісного змістовного дозвілля, підтримки інтелектуальних, творчих здібностей молоді органами місцевого самоврядування набуває такої актуальності.

Варте уваги і питання розвитку сучасної української культури, адже на сьогодні, на жаль, доводиться говорити про тенденцію її занепаду та зубожіння. Тому популяризація української мови, культури та історичної свідомості українців можлива через найширший спектр жанрів мистецтва.

Для реалізації названих завдань створюються сільські, селищні, міські та обласні програми культурного розвитку, проте досить часто усі окреслені цілі залишаються на папері через брак цікавих ідей та проектів, які б реально могли зацікавити молодих людей.

Метою Обласного телевізійного шоу-проекту сучасного українського мистецтва «Талановита Полтавщина» є відродження, розвиток та популяризації сучасної української культури, створення умов для творчого обміну і спілкування талановитої молоді Полтавщини.

Шоу-проект спрямований на досягнення таких завдань:

- доведення до широкого загалу кращих зразків народної, естрадної музики, хореографічного, інструментального, розмовного та циркового мистецтва;
- залучення молоді до активної громадської та культурно-мистецької діяльності, стимулювання пошукової активності у сфері національних традицій, історичної спадщини Полтавської області;
- виявлення та підтримка молодих талановитих артистів Полтавщини, допомога у розкритті їх творчого та духовного потенціалу, формування творчої еліти;

- встановлення творчих контактів серед учасників Шоу-проекту, а також з членами журі;
- виховання художнього смаку, підвищення виконавської майстерності учасників Шоу-проекту;
- залучення спонсорів та меценатів до збереження та пропаганди сучасного українського мистецтва.

Особливістю Шоу-проекту є те, що учасникам запропонований широкий перелік можливих мистецьких жанрів: вокальне, хореографічне, розмовне, інструментальне та циркове мистецтво. В той час, як інші подібні конкурси та фестивалі, що передбачені планом культурно-мистецьких заходів Полтавської області, не мають такого комплексного характеру, через що деякі з видів мистецтва взагалі не представлені, а тому і артист того жанру фактично не має можливості проявити свій талант. Наприклад, це стосується сучасних напрямів хореографії: джаз фанк, попінг, контемпорарі, фрістайл та ін.

Єдиною умовою участі у Шоу-проекті є обмеження мінімального віку учасників – 10 років. Це пояснюється тим, що Організатори проекту прагнуть залучити до участі не лише юних артистів, що знаходяться тільки на початку свого творчого шляху, але і професіоналів, які вже мають сценічний досвід. У цьому і виявляється наступна особливість конкурсу – доступність та «народність» Шоу-проекту.

Обласний телевізійний шоу-проект сучасного українського мистецтва «Талановита Полтавщина» пропонується проводити у три етапи.

Під час попереднього кастингу від учасників вимагається надіслати на електронну адресу оргкомітету анкету-заявку за встановленим зразком (додаток), фото- та відеоматеріали, зроблені під час концертних виступів, конкурсний музичний трек. Попередній відбір в такому форматі спрямований на економію коштів та часу учасників.

Для наступного етапу учасники, що пройшли попередній відбір, запрошуються до Полтави для підготовки до телевізійних записів. За кожен мистецький жанр відповідатиме один чи декілька членів журі – наставники.

До обов'язків останніх входить проведення майстер-класів для учасників своєї номінації та підготовка концертних виступів артистів до телевізійних записів. Окрім наставників, з учасниками працюватимуть стилісти, візажисти та перукарі для створення відповідного образу. Під час телезаписів концертних номерів учасників журі коментуватиме та оцінюватиме виступи, з урахуванням тих критеріїв, що визначені Положенням. На цьому ж етапі планується щотижневий випуск в ефір на телеканалах «Лтава», «Місто», «ІРТ» відзнятого матеріалу та голосування глядачів на інтернет-сторінці Шоу-проекту. Тобто унікальність ідеї проведення Шоу-проекту полягає також і у телевізійній трансляції виступів, що надасть можливість учасникам сформувати власну глядацьку аудиторію та стати на крок ближчим до категорії «популярність».

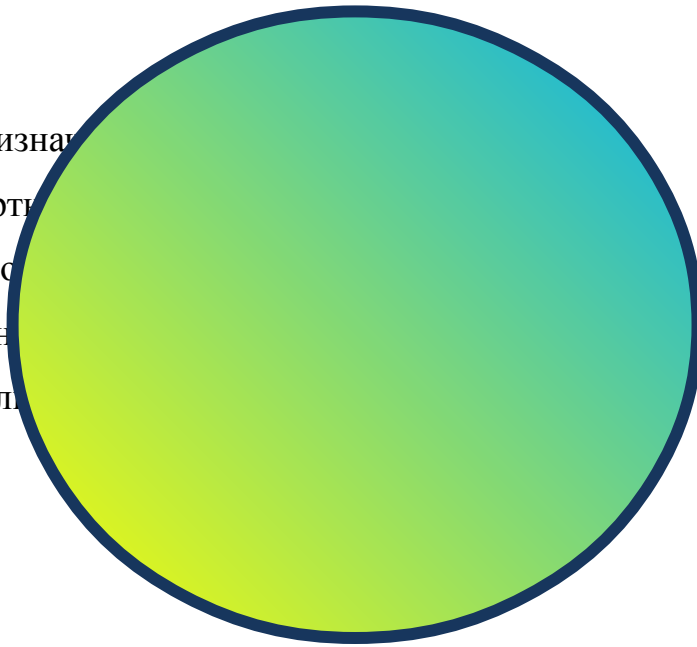
Після кінцевого визначення фіналістів кожного жанру у кожній віковій категорії розпочнеться підготовка до гала-концерту – фіналу Шоу-проекту. Концертні виступи фіналістів готуватимуться за процедурою попереднього етапу. Переможець Шоу-проекту буде визначений шляхом голосування на інтернет-сторінці.

Нагородження фіналістів дипломами та пам'ятними призами від спонсорів відбуватиметься під час гала-концерту. Разом з тим, учасники фіналу отримують фото-, відеозвіти виступів у телевізійних ефірах; телевізійні інтерв'ю на каналах «Лтава», «ІРТ», «Місто», інтерв'ю у пресі – «Вечірня Полтава», «Полтавський вісник», «Зоря Полтавщини». Відмінністю Шоу-проекту від інших подібних заходів є те, що переможець отримує особливу відзнаку «Народний талант Полтавщини» (категорія «Народний» вказує на вибір переможця народом - глядачами).

Фінансове, організаційне та інформаційне забезпечення визначене в Положенні.

Очікуємо, що за підсумками проведення Обласного телевізійного шоу-проекту сучасного українського мистецтва «Талановита Полтавщина» органи місцевого самоврядування зможуть виявити талановиту молодь, що дасть

можливість створити умови для її самовизначення,
запровадити ефективний механізм партнерства,
тенденції розвитку та пропаганди сучасного мистецтва,
естетичних смаків юного покоління і, в свою чергу,
культурних послуг на рівні територіальної громади
Полтавської області.

Обласний телевізійний шоу-проект сучасного українського мистецтва

«Талановита Полтавщина»

ПОЛОЖЕННЯ

про

I Обласний телевізійний шоу-проект сучасного українського мистецтва «Талановита Полтавщина»

I. Загальні положення

1.1. Обласний телевізійний шоу-проект сучасного українського мистецтва «Талановита Полтавщина» (далі – Шоу-проект) проводиться з метою відродження, розвитку та популяризації сучасної української культури, створення умов для творчого обміну і спілкування талановитої молоді Полтавщини.

1.2. Завданням Шоу-проекту є:

- популяризація сучасної української культури;
- доведення до широкого загалу кращих зразків народної, естрадної музики, хореографічного, інструментального, розмовного та циркового мистецтва;
- залучення молоді до активної громадської та культурно-мистецької діяльності, стимулювання пошукової активності у сфері національних традицій, історичної спадщини Полтавської області;

- виявлення та підтримка молодих талановитих артистів Полтавщини, допомога у розкритті їх творчого та духовного потенціалу, формування творчої еліти ;

- встановлення творчих контактів серед учасників Шоу-проекту, а також з членами журі;

- виховання художнього смаку, підвищення виконавської майстерності учасників Шоу-проекту;

- залучення спонсорів до збереження та пропаганди сучасного українського мистецтва, підготовки учасників до виступу в ефірі.

1.3. Перелік заходів під час проведення Шоу-проекту:

- майстер-класи з кращими артистами та діячами мистецтва Полтавської області;

- творчі репетиції учасників з режисерсько-постановчою групою;

- щотижневі телеефіри з учасниками Шоу-проекту;

- спільний відпочинок, відвідування екскурсій;

II. Організатори

2.1. Засновниками Шоу-проекту є:

- Полтавська обласна молодіжна громадська організація «Гранд-шоу»;

- Полтавська обласна рада;

2.2. Для підготовки та проведення Шоу-проекту створюється Організаційний комітет (далі - Оргкомітет), персональний склад якого затверджується розпорядженням Голови Полтавської обласної ради.

III. Номінації

3.1. Конкурс між учасниками проводиться за наступними номінаціями:

Вокальне мистецтво (солісти, дуети, ансамблі, хори) у жанрі – естрадний, народний та академічний вокал;

Хореографічне мистецтво (солісти, дуети, танцювальні колективи) у жанрі – народна, сучасна, класична та спортивно-бальна хореографія;

Розмовне мистецтво (солісти, дуети, творчі колективи) у жанрі – декламаторське читання та театральна постановка;

Інструментальна музика (оркестрові колективи, ансамблеві колективи, малі інструментальні форми, солісти-інструменталісти);

Циркове мистецтво (гімнасти, ілюзіоністи, жонглери, акробати, еквілібристи).

IV. Умови участі

4.1. Для участі у Шоу-проекті запрошуються особи віком від 10 років, що постійно проживають на території Полтавської області.

Вікові категорії:

- I категорія 10-16 років;
- II категорія 17-25 років;
- III категорія від 26 років;

Кожна вікова категорія складається з трьох підгруп: А (молодша), В (середня), С (старша).

4.2. Шоу-проект проводиться у три етапи:

перший етап – попередній відбір - учасники надсилаються на електронну адресу оргкомітету заповнену анкету-заявку за встановленим зразком (додаток), фото- та відеоматеріали виступів учасника, конкурсний музичний трек;

Під час проведення Шоу-проекту обробка персональних даних учасників здійснюється відповідно до вимог Закону України «Про захист персональних даних». Оргкомітет фестивалю залишає за собою право оприлюднити імена, дані та фото учасників. Використовувати їх у друкованих, аудіо та відеоматеріалах в тому ж числі з рекламною ціллю;

другий етап – майстер-класи від наставників, підготовка концертного виступу учасника до телевізійних записів, трансляція відзнятого

відеоматеріалу каналами «Лтава», «РТ», «Місто» щосуботи, голосування на інтернет-сторінці Шоу-проекту, визначення фіналістів у кожній номінації та підготовка до гала-концерту;

третій етап – гала-концерт фіналістів за участі членів журі, запрошених гостей, визначення переможця.

3.3. Виступи учасників у номінації «Вокальне мистецтво» оцінюються журі за наступними критеріями: чистота інтонування, майстерне володіння навичками вокального мистецтва, культура виконавської майстерності, відповідність репертуару вокально-технічним і віковим особливостям виконавців, якість музичного супроводу; реалізація художнього задуму на основі усвідомлення музичної форми твору; сценічна культура.

Виступи учасників у номінації «Інструментальна музика» оцінюються журі за такими критеріями: відповідність інтонаційним, стильовим, жанровим ознакам музичного твору, культура і виразність виконання, володіння комплексом навичок інструментальної гри, відчуття і розкриття характеру змісту твору, сценічна культура.

Виступи учасників у номінації «Танцювальне мистецтво» оцінюються журі за наступними критеріями: оригінальність постановки номера, дотримання танцювальної лексики, виконавська та акторська майстерність, музичний і танцювальний матеріал, естетика костюмів і реквізиту.

Виступи учасників у номінації «Циркове мистецтво» оцінюються журі за такими критеріями: технічна і виконавська майстерність, творчий підхід до добору конкурсного матеріалу, артистизм виконання, сценічна культура, оригінальність постановки, самобутність втілення теми (сюжетна лінія).

Виступи учасників у номінації «Розмовне мистецтво» оцінюється за наступними критеріями: володіння основами художнього читання, чітка дикція, розкриття головної думки і художніх образів твору, володіння увагою глядачів, культура поведінки на сцені, естетика сценічного одягу.

V. Журі

5.1. До складу почесних членів журі входять:

Голова Полтавської обласної ради;

Голова комісії Полтавської обласної ради з питань освіти, науки та культури;

Директор Департаменту освіти та науки Полтавської обласної державної адміністрації.

5.2. Голова журі:

Герман Юрченко – Народний артист України, Заслужений діяч мистецтв України, завідуючий кафедри хореографії Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка, голова Полтавського обласного відділення «Національний Всеукраїнський Музичний Союз» (за згодою);

Члени журі:

Євгеній Присяжнюк – директор продюсерського центру «Golden Sound», голова молодіжної громадської організації «Grand-show», музикант, автор, виконавець, директор Міжнародного конкурсу вокально-хорового мистецтва «Пісенний край», Міжнародного конкурсу «Fashion euro dance» (за згодою);

Наталія Сулаєва – Заслужена артистка України, кандидат педагогічних наук, доцент, докторант Національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка, солістка народного хору «Калина» (за згодою);

Петро Горголь – Заслужений працівник культури України, доцент, завідуючий кафедри хореографії Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка (за згодою);

Тетяна Садохіна - Заслужена артистка України, директор продюсерського центру «Квітограй» (за згодою);

Наталія Май – автор, композитор, виконавець, Заслужена артистка України, Народна артистка Слобожанщини, керівник Творчого центру Н. Май Полтавського МБК(за згодою);

Руслан Галкін – керівник народної циркової студії «Єдність» Полтавського ОЦЕВУМ (за згодою);

Микола Жорновий - Заслужений працівник культури України, художній керівник і диригент українського народного оркестру «Мамай» Полтавської обласної філармонії (за згодою);

Віталій Нечитайло – Заслужений діяч естрадного мистецтва України, голова громадської організації «Європейська молодіжна ліга», президент міжнародних фестивалів-конкурсів (за згодою).

Анатолій Пиляй – поет, композитор, аранжувальник, артист групи «Краяни» (за згодою);

Олександр Геращенко – переможець телевізійного шоу-проекту «Танцюють всі - 3», директор школи сучасної хореографії (за згодою);

VI. Нагородження

6.1. За результатами глядацького голосування визначаються лауреати та переможець Шоу-проекту.

6.2. Лауреати нагороджуються почесними дипломами та пам'ятними призами від спонсорів.

6.2. Переможець отримує особливу відзнаку «Народний талант Полтавщини».

6.3. Усі учасники отримують фотосесію з членами журі та учасниками гала-концерту; фото-, відеозвіти виступів у телевізійних ефірах; телевізійні інтерв'ю на каналах «Лтава», «ІРТ», «Місто», інтерв'ю у пресі – «Вечірня Полтава», «Полтавський вісник», «Зоря Полтавщини».

VII. Фінансове забезпечення

7.1. Фінансування Шоу-проекту здійснюється за рахунок коштів та інших ресурсів Полтавської обласної молодіжної громадської організації «Grand-show».

7.2. Для забезпечення підготовки та проведення Шоу-проекту в установленому порядку залучаються благодійні внески, спонсорська допомога та інші надходження, не заборонені чинним законодавством.

7.3. Транспортні витрати, харчування та проживання учасників Шоу-проекту здійснюється за рахунок сторони, що відряджає, власних коштів учасників або спонсорів.

VIII. Організаційне та інформаційне забезпечення

7.5. Шоу-проект проводиться за сприянням Полтавської обласної ради.

7.4. Інформаційне забезпечення покладається на Інтернет-видання «Полтавщина», загальнодержавне інформаційно-політичне видання «Вечірня Полтава», обласну щотижневу газету «Полтавський вісник», всеукраїнську громадсько-політичну газету «Зоря Полтавщини», Полтавську обласну телерадіокомпанію «Лтава», інформаційний канал «ІРТ», Полтавську телевізійну студію «Місто».

ВИСНОВОК

Отже, для підвищення якості надання культурних послуг на рівні територіальної громади основними вихідними засадами сучасної політики у

сфері культури повинно стати: забезпечення високого духовного рівня якості життя людини, незалежно від місця її проживання, через сприяння територіально цілісному та збалансованому культурному розвитку України, інтеграції територіальних громад сіл, селищ, міст в єдиному інформаційному та культурному просторі; максимального повного використання потенціалу Полтавщини з урахуванням історичних, географічних та інших особливостей, етнічних і культурних традицій. Активізація місцевої ініціативи для розвитку культурного життя, налагодження конструктивної взаємодії на рівні «органи місцевого самоврядування - громадськість», залучення всіх верств населення до вирішення нагальних проблем сфери культури мають сформувати основу для стабільного забезпечення прав громадян на культурний розвиток не лише на території області, але і всієї країни.

Генератором розвитку усіх сфер життєдіяльності, у тому числі й культурної, були і залишаються творчі та соціально активні молоді люди. Тому, на органи місцевого самоврядування покладається обов'язок створювати умови для розвитку їх потенціалу, так як за останні роки загострились протиріччя між потребами молоді використовувати своє дозвілля як форму самовиразу, повноцінного спілкування та неможливістю реалізувати себе. У той же час проблемне коло охоплює питання занепаду сучасної української культури та необхідності формування й розвитку нових ціннісних мистецьких орієнтирів.

Запропонована ідея проведення Обласного телевізійного шоу-проекту сучасного українського мистецтва «Галановита Полтавщина» не має аналогів. Тому, завдяки своїй унікальності, цей проект стане однією з яскравих і незабутніх подій року в культурному житті Полтавського краю!

Додаток № 1

Дата реєстрації заявки	
Реєстраційний номер	

Підпис секретаря конкурсної комісії

ЗАЯВКА

на участь у конкурсі проектів спільних заходів, розроблених молодіжними, громадськими організаціями та їх спілками на 2014 рік по виконанню міської комплексної програми «Молодь Полтави» на 2012-2015 роки

Назва проекту	«Талановита Полтавщина» обласний телевізійний шоу- проект сучасного українського мистецтва
Назва організації, що подає проект	ПОМГО «Гранд-шоу»
Адреса організації. Телефон, факс, E-mail	м. Полтава, вул., Шевченка 37 Тел.: +380532273226 E-mail: grandee- show@mail.ru
Прізвище, ім`я, по батькові керівника організації.	Присяжнюк Євгеній Миколайович
Прізвище, ім`я, по батькові керівника проекту	Соловей Альона Анатоліївна
Місце роботи, посада керівника проекту, адреса для листування, телефон, факс, E-mail	ПЮІ НЮУ ім. Я.Мудрого, студентка V курсу м. Полтава, вул. Жовтнева 50, Тел.: +380509412791 E-mail: alona_soloveyy@rambler.ru

Підписи засвідчують зобов'язання:

- подавати у конкурсній документації правдиву інформацію;

- за 30 днів до реалізації проекту заходу узгодити з управлінням у справах сім'ї, молоді та спорту виконавчого комітету Полтавської міської ради організаційні моменти реалізації спільного заходу (розробити робочий план, сценарний план, сценарій, тощо).

Підпис керівника проекту _____ **Дата** _____

Підпис керівника організації _____ **Дата** _____

М.П. організації

Обласний телевізійний шоу-проект сучасного українського мистецтва

«Талановита Полтавщина»

Назва організації: Полтавська обласна молодіжна громадська організація «Grand-show».

1. Анотація:

Згідно з Міською комплексною програмою «Молодь Полтави» на 2012-2015 роки, молодь – це важлива складова сучасного українського суспільства, визначальний фактор соціально-економічного прогресу. Але, водночас, молодь є уразливою соціальною категорією, яка має специфічні проблеми, що характеризуються наявністю амбіцій, завищених очікувань, пошуком власного шляху і прагненням до самореалізації. Величезний вплив на становлення молодої людини має соціальне оточення, в якому вона живе. Максималізм, соціальні конфлікти, комплекс незадоволеності штовхають молоду людину на шлях протиставлення себе суспільству, формують псевдоідеали, сприяють, у тому числі, розповсюдженню наркоманії, алкоголізму, тютюнокурінню. З огляду на все це, серед молоді актуалізуються такі завдання як організація якісного змістовного дозвілля, підтримка інтелектуальних, творчих здібностей молоді; утвердження патріотизму, духовності, моральності, міжнаціональної толерантності дітей та молоді, формування загальнолюдських цінностей.

Шоу-проект надасть змогу молоді проявити свою яскраву особистість та спрямувати усю енергію та амбіції у творче русло.

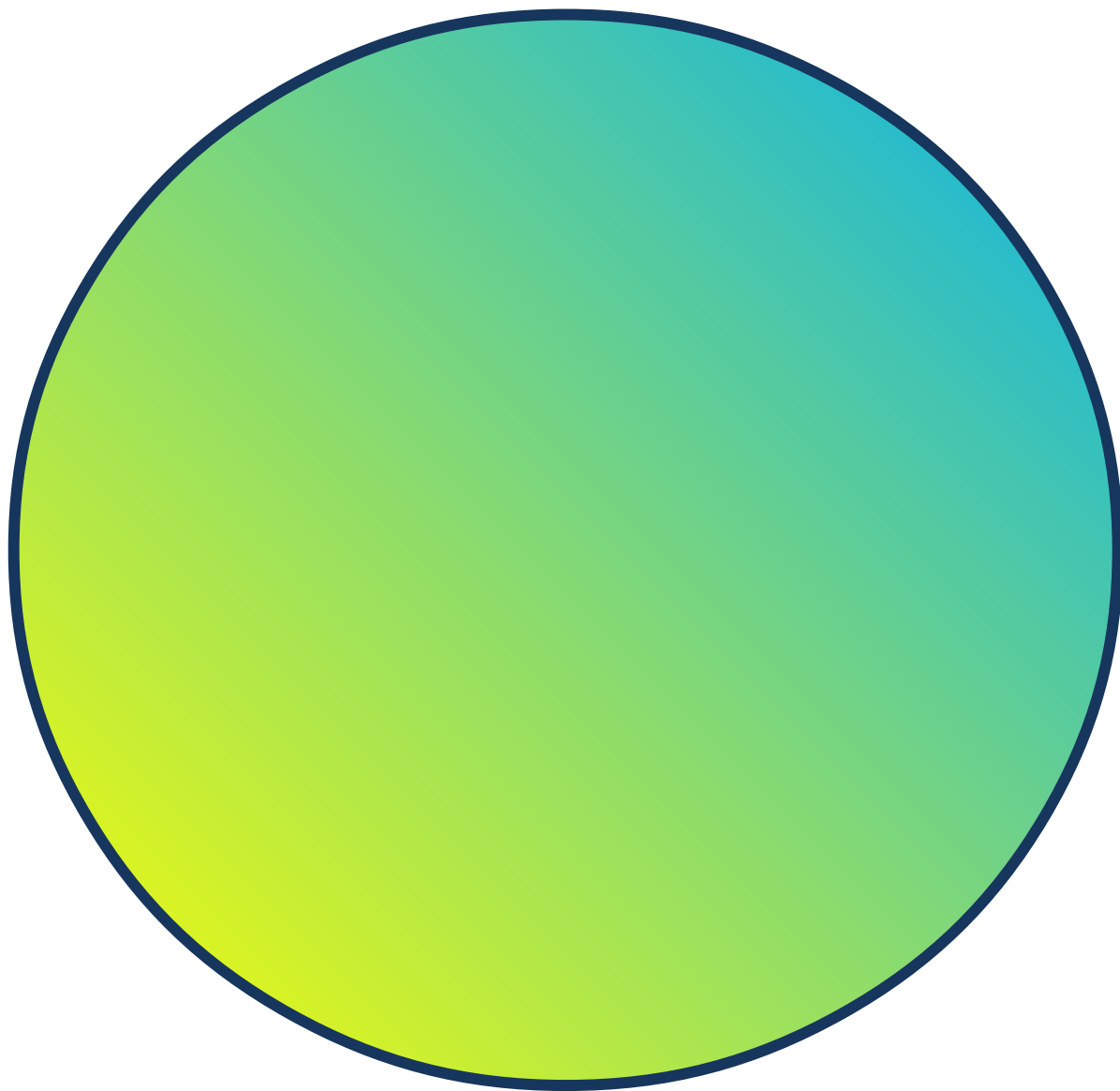
Мета проекту – розвиток і пропаганда сучасної української культури, світогляду і естетичних смаків юного покоління.

Результат проекту – максимальне залучення учасників з Полтавської області, організація дозвілля молоді, отримання досвіду виконавської майстерності та набуття нових мистецьких навичок.

Матеріальне та організаційне забезпечення проекту – ресурси молодіжної громадської організації «Grand-show», сприяння Полтавської

обласної ради, інформаційне забезпечення від Інтернет-видання «Полтавщина», загальнодержавного інформаційно-політичного видання «Вечірня Полтава», обласної щотижневої газети «Полтавський вісник», всеукраїнської громадсько-політичної газети «Зоря Полтавщини», Полтавської обласної телерадіокомпанії «Лтава», інформаційного каналу «ІРТ», Полтавської телевізійної студії «Місто», благодійна допомога від спонсорів, фізичних та юридичних осіб.

У проєкті будуть задіяні – члени молодіжної громадської організації «Grand-show»; артисти продюсерського центру «Golden sound»; народні та заслужені діячі культури і мистецтва.

АНКЕТА-ЗАЯВКА

для участі в Обласному телевізійному шоу-проекті сучасного українського мистецтва

«Талановита Полтавщина»

Дата заповнення: « _____ » _____ 2014 р.

ПІБ учасника чи назва колективу		_____
Контактна інформація	Поштова адреса	місто: _____ вулиця: _____ буд: _____ квартира: _____
	Електронна адреса	E-mail: _____ Сторінка в соц. мережі: _____
	Телефон	Робочий: _____ Мобільний: _____
Номінація, жанр		_____
Вікова група		_____
Назва композиції		_____
ПІБ керівника		_____
Заклад, який представляє учасник		_____

Вся інформація в анкеті-заявці достовірна, з положенням про фестиваль ознайомлений (а)!

(ПІБ керівника)

(підпис)

М.П.
навчального закладу

Список використаних джерел:

1. Про культуру: Закон України від 14.12.2010 № 2778-VI// ВВР – 2011. - № 24. - ст.168.
2. Про місцеве самоврядування: Закон України від 21.05.1997 № 280/97// ВВР - 1997. - № 24. - ст.170.
3. Місцеве самоврядування в Україні: стан та перспективи розвитку. Аналітична доповідь. – К. : НІСД. - 2009. – 62 с.
4. Євтушенко О. Н. Роль державної влади і місцевого самоврядування в розбудові сервісної держави з надання якісних публічних послуг / О. Н. Євтушенко //Наукові праці. Політичні науки. – Т. 122. – Вип. 109. – с. 32-37.
5. Сахарук О. П. Підвищення ролі органів місцевого самоврядування в наданні соціальних послуг членам територіальної громади: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej15/txts/12SOPCTG.pdf>.
6. Кальянов А.В. Культурні права громадян України в сучасному правовому просторі/А.Кальянов//Наукові праці МАУП. – 2012. - вип. 3(38). - с. 79—88.
7. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: Розпорядження КМУ від 01.04.2014 р. № 333-р.
8. Ігнатченко І. Г. Сучасні тенденції реалізації регіональної культурної політики України / Ігнатченко І. Г. // Рівень ефективності та необхідність впливу юридичної науки на нормотворчу діяльність та юридичну практику : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Донецьк, 23–24 берез. 2013 р. / Східноукр. наук. юрид. орг. – Донецьк, 2013. – С. 71–73.
9. Статут територіальної громади міста Полтави [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada-poltava.gov.ua/rule/rada/>
10. Міська програма розвитку культури м. Полтави на 2011-2014 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rada-poltava.gov.ua/documents/diyuchi_programi_miskoi_radi/
11. Програма економічного і соціального розвитку м. Лубни на 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lubnyrada.com.ua/sotsialno-ekonomichniy-rozvitok-mista-lubni/programa-ekonomichnogo-i-sotsialnogo-rozvitku-m-lubni-na-2014-rik>
12. Програма економічного і соціального розвитку Новосанжарського району на 2014 рік. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://sanjary.info/program/49/programa-sotsialnogo-ta-ekonomichnogo-rozvitku-novosanzharskogo-rayonu-na-2014-rik>

13. Програма соціально-економічного та культурного розвитку Зінківської міської ради на 2014 р. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://misto-zinkiv.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=437:7&catid=37:2011-12-19-00-06-11&Itemid=66
14. Соціально-демографічне обстеження “Молодь України”, 2010. – К. : Ін-т демографії та соціальних досліджень. – 2011.
15. Ігнатченко І.Г. Актуальні питання діяльності органів місцевого самоврядування у сфері культури/І. Ігнатченко// Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2013. – вип.21. – ч.1. – том 2. – с.151-155.